

Воронянська О. В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
м. Мелітополь, Україна

РЕГІОНАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Забезпечення населення регіону продуктами харчування є першочерговим завданням аграрного сектору економіки даної території [1]. Проте, не завжди і не в повному обсязі суспільне виробництво сумлінно вирішує це завдання.

Запорізька область з давніх часів набула славу регіону з розвинутим сільським господарством. За часів Радянського Союзу та Незалежності України вона завжди входила в десятку регіонів, що мають високі результати у виробництві аграрної продукції за підсумками року.

Проте, останні роки внесли деякі корективи в підходи до формування виробничої програми підприємств аграрного профілю і, відповідно, регіону в цілому. З даних таблиці 1 видно, що відбувся перерозподіл посівних площ між культурами, які традиційно вирощуються в області. Зерновий клин збільшився на 29,8%, площі під соняшником – більше як у два рази. Натомість цукрові буряки (фабричні) припинили вирощувати з 2011 року. На 45% скоротилась площа, зайнята під вирощування картоплі, на 34,1% – під овочами відкритого ґрунту і на 81,8%, тобто на 489,9 га, – під кормовими культурами.

До позитивних зрушень треба віднести збільшення урожайності по всіх основних видах продукції. На 34,9% зросла урожайність зернових і зернобобових культур, на 27% – насіння соняшнику, майже в 3,3 рази зросла урожайність картоплі, майже в два рази – овочів і в 2,4 рази – плодів і ягід.

Відповідно збільшились обсяги отриманої продукції: на 78% зернових і зернобобових культур, в 2,7 рази – насіння соняшнику, на 79,8% - картоплі, на 45,9% - овочів і в 7,6 рази – плодів і ягід.

Таблиця 1

Динаміка площі основних сільськогосподарських культур, виробництва основних видів продукції рослинництва та урожайності основних культур у сільськогосподарських підприємствах Запорізької області за 1995-2015 роки

Показники	1995	2000	2005	2010	2015	Відхилення	
						+, -	%
Посівні площі основних сільськогосподарських культур, тис. га							
зернові та зернобобові культури	725,6	795,4	781,9	845,7	941,6	216,0	129,8
цукрові буряки (фабричні)	7,6	2,6	1,8	0,2	-	-	-
соняшник	252,6	355,8	525,6	572,2	530,3	277,7	209,9
картопля	42,2	35,6	35,0	29,5	23,2	-19,0	55,0

овочі відкритого ґрунту	28,7	28,8	25,9	21,9	18,9	-9,8	65,9
Урожайність основних сільськогосподарських культур, ц з 1 га							
зернові та зернобобові культури	21,5	15,5	23,5	22,7	29,0	7,5	134,9
цукрові буряки (фабричні)	137,0	130,0	170,0	198,0	-	-	-
насіння соняшнику	14,1	12,8	14,1	13,3	17,9	3,8	127,0
картопля	34,0	82,0	94,0	91,0	111,0	77,0	326,5
овочі	109,0	83,0	116,0	129,0	214,0	105,0	196,3
плоди та ягоди	34,1	36,9	78,4	68,4	82,6	48,5	242,2
Виробництво основних сільськогосподарських культур, тис. ц							
зернові та зернобобові культури	15330,3	11501,5	18063,7	19053,8	27281,2	11950,9	178,0
цукрові буряки (фабричні)	980,9	268,9	255,1	26,8	-	-	-
насіння соняшнику	3543,2	4441,6	7347,1	7581,6	9618,1	6074,9	271,5
картопля	1437,3	2912,4	3289,6	2685,3	2584,7	1147,4	179,8
овочі	2985,8	2309,3	2984,8	2818,5	4357,4	1371,6	145,9
плоди та ягоди	876,8	578,1	812,6	587,1	6697,0	5820,2	763,8

Складено за інформацією електронної бази даних Головного управління статистики у Запорізькій області [2]

В тваринництві ситуація набагато гірша. Суттєво скоротилось поголів'я всіх видів тварин: великої рогатої худоби на 88%, в тому числі корів – на 81,5%, свиней – на 49,3%, овець і кіз – на 85,1%. Поголів'я птиці збільшилось 296 на 2,7% (табл. 2). В окремих районах області (наприклад, Якимівський район) тваринництва немає ні в якому вигляді в жодному господарстві.

Таблиця 2

Динаміка поголів'я тварин та виробництва основних видів продукції тваринництва в сільськогосподарських підприємствах Запорізької області за 1995-2015 роки

Показники	1995	2000	2005	2010	2015	Відхилення	
						+,-	%
Поголів'я худоби і птиці							
Усього ВРХ, тис. гол.	877,4	366,4	216,2	113,9	105,6	-771,8	12,0
в т.ч. корови, тис. гол.	318,8	166,4	93,4	64,1	58,9	-259,9	18,5
свині, тис. гол.	634,5	438,5	235,1	335,4	321,5	-313,0	50,7
вівці та кози, тис. гол.	387,9	69,0	46,7	47,1	57,7	-330,2	14,9
птиця, тис. гол.	6152,9	4459,4	4878,4	5718,8	6322,0	169,1	102,7
Виробництво основних видів продукції тваринництва							
м'ясо (у забійній вазі), тис. т	99,2	74,3	51,9	56,9	61,4	-37,9	61,8
молоко, тис. т	583,4	354,2	383,8	261,7	260,7	-322,7	44,7
яйця, млн. шт.	364,4	345,2	557,0	740,5	721	356,6	197,9
вовна, т	1059,0	132,0	59,0	68,0	80,0	-979,0	7,6

Складено за інформацією електронної бази даних Головного управління статистики у Запорізькій області [2]

Відповідно скоротилось виробництво основних видів продукції. Так, м'ясо (у забійній вазі) отримано в 2015 році на 38,2% менше ніж у 1995 році. Причому скорочення відбувалось поступово до 2010 року і сягнуло у 2004 році відмітки 50,6 тис. т. За останні 10 років з невеличкими коливаннями виробництво м'яса збільшилось до 61,4 тис. т. Виробництво

молока також скоротилось. Зменшення обсягу виробництва склало 322,7 тис. т, тобто 55,3%. Найсуттєвіше скоротилось виробництво вовни. З 1059 т у 1995 році до 80 т у 2015 році, тобто на 92,4%.

Незважаючи на незначне збільшення поголів'я птиці майже у два рази збільшилась кількість яєць і сягнула 721 млн. шт.

Постає питання – наскільки регіон забезпечує себе продуктами харчування відповідно до медичних науково обґрунтованих норм? Наскільки споживання продуктів харчування населенням області відповідає медичним нормам споживання?

Виходячи з даних таблиці 3 бачимо, що по більшості основних видів продуктів суспільне виробництво області не забезпечує потреби населення. Так, м'ясом і м'ясопродуктами область себе забезпечує на 62%, молоком і молочними продуктами – на 75,5%, рибою і рибопродуктами – на 82,2%, хлібом і хлібними продуктами – на 36,7%. Цукор в області не виробляється зовсім, хоча до 2010 року цукровий буряк вирощували на площі 7,6 тис. га.

Таблиця 3

Виробництво і споживання продуктів харчування в домогосподарствах
Запорізької області в 2015 році

Види продукції	Вироблено в області, тис. т	Потреба в продуктах харчування, тис. т	Відношення споживання 2015 року у % до:	
			мінімальних норм	раціональних норм
м'ясо і м'ясопродукти	61,35	98,9	108,5	70,5
молоко і молочні продукти	260,70	345,1	57,7	51,8
яйця, млн. шт.	721,00	420,9	103,9	82,8
риба і рибопродукти	22,52	27,4	130,0	78,0
цукор	0	61,0	108,8	91,6
олія та інші рослинні жири	691,17	27,4	195,0	120,0
картопля	258,47	134,7	80,0	61,9
овочі та баштанні	435,74	214,6	116,6	76,0
фрукти, ягоди, горіхи, виноград	669,70	75,8	63,5	48,0
хліб і хлібні продукти	64,31	174,7	106,0	98,6

Складено відповідно за інформацією електронної бази даних Головного управління статистики у Запорізькій області [2] та до Постанови кабінету Міністрів України від 14.04.2000р. № 656 [3]

Втім, таких продуктів, як яйця, картопля, овочі та баштанні, фрукти, ягоди, горіхи, виноград, виробляється набагато більше, ніж в них існує потреба в області. Так, яєць отримуємо на 71,3% більше, картоплі – майже в два рази більше, овочів та баштанних культур – більше як у два рази, фруктів, ягід, горіхів, винограду – у 8,8 разів більше.

Щодо споживання продуктів відповідно до мінімальних медичних норм, то, крім молока і молочних продуктів, фруктів, ягід, горіхів, винограду і картоплі, що нижче відповідно на 42,3%, 24,2% і 20%, решта продуктів задовольняє ці норми. Відповідно до раціональних норм – по всіх видах продуктів ситуація незадовільна, крім споживання олії та інших рослинних жирів, що більше норми на 20%.

Нестача харчових продуктів забезпечується за рахунок продукції господарств населення, міжобласних обмінів та імпорту.

Для виправлення ситуації в умовах нестійкої політичної і економічної нестабільності в державі, нестихаючого воєнного конфлікту керівництву області необхідно вжити сучасні механізми мотивації сільгосптоваровиробників щодо розширення асортименту і збільшення обсягів виробництва продукції з подальшою її переробкою в своєму регіоні, які полягають у кредитуванні, субсидуванні та страхуванні аграрного виробництва на пільгових умовах та залученні додаткових інвестицій в їх розвиток [4].

З метою покращання ситуації в області необхідно повернутися до забутих постанов щодо підтримки тваринництва та інших галузей сільського господарства, підкріпити їх матеріальним забезпеченням та інноваційними технологіями.

Список літератури:

1. Підхід до прогнозування обсягів виробництва в аграрному секторі України / Є.Г.Матвіїшин, О.В.Заброцька, Ю.М.Фабрика // Ефективність державного управління: зб. наук. пр. – Вип. 42 / за заг. ред. чл.- кор. НАН України В.С.Загорського, доц. А.В.Ліпенцева. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2015. – С.289-296.
2. Стан сільського господарства Запорізької області у 2015 році : експрес-випуск від 15.01.2016 № 3. – Запоріжжя: Головне управління статистики в Запорізькій області/ Режим доступу: http://www.zp.ukrstat.gov.ua/images/stories/2.2.6.10__Virob_prom__2011-2015.pdf
3. Постанова кабінету Міністрів України від 14.04.2000р. № 656/ Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/635-2000n>;
4. Кіреєва Е. А. Регіональна продовольча безпека: суть та інструменти управління/ Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" – Дніпропетровськ, 2014. - № 4./ Режим доступу:<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2921>